

บทความการวิจัย

การป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนหมู่ที่ 4 บ้านโละใหญ่ ตำบลเกาะลันตาน้อย อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ปี 2558

ประติษฐ์ สันขวา

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก กับปัจจัยด้านความรู้และปัจจัยด้านเจตคติของประชาชนหมู่ที่ 4 บ้านโละใหญ่ ตำบลเกาะลันตาน้อย อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จำนวน 153 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าระดับความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับปานกลาง เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับปานกลาง และพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม พบว่า ความรู้การป้องกันโรคไข้เลือดออก มีความสัมพันธ์ตรงข้ามกับ พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือโดยดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนหมู่ที่ 4 บ้านโละใหญ่ ตำบลเกาะลันตาน้อยอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ปี 2558และปรึกษาขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. นำผลการศึกษามาสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน โดยพิจารณาเนื้อหาให้ครอบคลุมกับความมุ่งหมายและสมมติฐานในการศึกษา
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อพิจารณาความครบถ้วน ความถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาของการศึกษา
4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นแบบสอบถามผสมระหว่างปลายเปิด-ปิด และในรูปมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 3 ระดับ ควบคู่กันไป ตามความเหมาะสม ซึ่งการใช้สเกลแบบนี้เป็นวิธีที่ช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความเชื่อมั่นได้มากขึ้น เพราะสเกลจะเป็นข้อคำถามที่ช่วยสนับสนุน ขยายความและตรวจสอบกับคำถามประเภทปลายเปิดได้ โดยแบบสอบถามนี้ผู้วิจัยนำมาจากประภาเพ็ญ สุวรรณ มีเนื้อหาครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการศึกษา ทั้งหมด 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ แหล่งรับรู้ข่าวสารความรู้เรื่องไข้เลือดออก การได้รับการสนับสนุนในการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

ส่วนที่ 2 เป็นแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก มีลักษณะเป็นปรนัยชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) มี 4 ตัวเลือก ถ้าตอบถูกจะได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดจะได้ 0 คะแนน มีทั้งหมด 15 ข้อ การแบ่งระดับคะแนนจะแบ่งออกเป็น 3 ระดับ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเพื่อวัดเจตคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออก มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 3 ระดับ คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย มี ทั้งหมด 15 ข้อ กำหนดเกณฑ์การพิจารณาขอบเขตของคะแนนเจตคติ เพื่อแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเพื่อวัดพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ได้แก่ การป้องกันตนเอง จากยุง การแนะนำผู้อื่น การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง การสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย การรักษาพยาบาล เมื่อเจ็บป่วย วิธีการป้องกันและกำจัดยุงลาย มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 3 ระดับ คือ ทำพฤติกรรมนั้นเป็นประจำ ให้ 3 คะแนน ทำพฤติกรรมนั้นบางครั้ง ให้ 2 คะแนน และไม่เคยทำพฤติกรรมนั้นเลย ให้ 1 คะแนน มีทั้งหมด 15 ข้อ กำหนดเกณฑ์การพิจารณาขอบเขตของคะแนนพฤติกรรม เพื่อแปลความหมายของค่าเฉลี่ยซึ่งตัดแปลงจากหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลของกานดา,2530:210;

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็น ร้อยละ 73.9 อยู่ในกลุ่มอายุ 35 – 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.4 นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 86.3 ระดับการศึกษาสูงสุด ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 53.6 ประกอบอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 50.3 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 – 7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.9 เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคไข้เลือดออก คิดเป็นร้อยละ 98.0 แหล่งที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคไข้เลือดออก คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 75.8 เคยได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับเรื่องโรคไข้เลือดออก คิดเป็นร้อยละ 96.7 โดยได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับเรื่องโรคไข้เลือดออกจาก อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 70.6

ระดับความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคไข้เลือดออก ของประชาชนหมู่ที่ 4 บ้านโละใหญ่ ตำบลเกาะลันตาน้อย อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จำนวน 153 คน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับความรู้ ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 64.1 มีค่าเฉลี่ย 9.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.20 คะแนนต่ำสุด 4 คะแนน และคะแนนสูงสุด 14 คะแนน

เจตคติเกี่ยวกับเรื่องโรคไข้เลือดออก ของประชาชนหมู่ที่ 4 บ้านโละใหญ่ ตำบลเกาะลันตาน้อย อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จำนวน 153 คน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีเจตคติ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 77.8 มีค่าเฉลี่ย 2.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.29 ค่าเฉลี่ยเจตคติต่ำสุด 1.67 และค่าเฉลี่ยเจตคติสูงสุด 3.0 คะแนน

พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก ของประชาชนหมู่ที่ 4 บ้านโละใหญ่ ตำบลเกาะลันตาน้อย อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จำนวน 153 คน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 61.4 มีค่าเฉลี่ย 2.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.39 ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมต่ำสุด 1.33 และค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสูงสุด 3.0 คะแนน

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม พบว่า ความรู้การป้องกันโรคไข้เลือดออก มีความสัมพันธ์ตรงข้ามกับ พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

($r = -0.205$) และ เจตคติการป้องกันโรคไข้เลือดออก มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับ พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก ผู้วิจัยได้เสนอประเด็นที่สำคัญในการอภิปรายผลไว้ดังนี้

1.พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก ของประชาชนส่วนใหญ่พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้สาเหตุน่าจะมาจาก เจตคติต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออก ซึ่งพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง อันเกิดจากการกระตุ้นและการสร้างความเข้าใจให้ตระหนักถึงอันตรายของโรคไข้เลือดออก จากเจ้าหน้าที่ และ อสม. ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ ประภาพรพีญา สุวรรณ และสวิง สุวรรณ (2536) ที่กล่าวว่าเจตคติเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ช่วยทำให้เข้าใจและทำนวยพฤติกรรมของบุคคล โดยเจตคติเป็นสิ่งที่ไปช่วยกระตุ้นพฤติกรรมการปฏิบัติของบุคคล ให้บุคคลปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.ความรู้การป้องกันโรคไข้เลือดออกและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้าง และมีรายได้ 5,000 – 7,000 บาท ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานในปัจจุบัน ทำให้ต้องดิ้นรนในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว ถึงแม้จะมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออกดี เพียงใดก็ตาม หากไม่มีเวลาในการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกก็ไม่ดีพอ ซึ่งสอดคล้องกับ (บังอร ฉางทรัพย์.2549) ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก มี

ความสัมพันธ์กันอย่างไม่มียุทธศาสตร์สำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวมีความเป็นไปได้ว่า ความรู้และพฤติกรรมมีความสัมพันธ์กันทางอ้อมผ่านปัจจัยอื่นที่ไม่ได้ทำการศึกษา ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาของ กรรณิกา ทิพย์คง (กรรณิกา ทิพย์คง.2538 : 131-147) ที่พบว่ามารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อเชื้อเฉียบพลันของระบบหายใจสูง แต่กลับมีพฤติกรรมในระดับที่ถูกต้องน้อย

เพราะฉะนั้น หน่วยงานของรัฐไม่ควรมุ่งที่จะให้ความรู้แก่ประชาชนเพียงอย่างเดียว และควรมีการพัฒนาแบบการให้ความรู้และวิธีการที่มีประสิทธิภาพกว่าเดิม และต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกที่ถูกต้อง ปฏิบัติได้ง่ายและสะดวกเหมาะสมกับบริบทของประชาชนในพื้นที่

3.เจตคติการป้องกันโรคไข้เลือดออกและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนหมู่ที่ 4 บ้านโละใหญ่ ตำบลเกาะลันตาน้อย มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ (บังอร ฉางทรัพย์. 2549) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูงในทางบวกและมียุทธศาสตร์สำคัญทางสถิติ

กล่าวโดยสรุปถึงแม้ว่าเจตคติการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนหมู่ที่ 4 บ้านโละใหญ่ ตำบลเกาะลันตาน้อย อยู่ในระดับปานกลาง สามารถส่งผลถึงพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกได้ แต่ก็ไม่ควรเพิกเฉย เนื่องจากเจตคติเพียงอย่างเดียว ไม่อาจเพียงพอที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกที่ถูกต้องและยั่งยืนได้ คงต้องประกอบด้วยปัจจัยอื่นๆอีกหลายอย่าง เพราะสถานการณ์โรคไข้เลือดออกยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. แนะนำทำความเข้าใจเรื่อง ในมาตราการ 5 ป (ได้แก่ ปิดเปลี่ยน ปล่อย ปรับปรุง ปฏิบัติ และขัดไข่ยุง) ให้ความรู้กับหัวหน้าครอบครัวและแกนนำประจำครอบครัว
2. ทำความเข้าใจในเรื่อง เข้าใจว่าเวลากลางวันจำเป็นต้องให้เด็กนอนในมุ้ง หยอดทรายอะเบทเพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลายเป็นเรื่องของคน ไข้เลือดออกระบาดได้ทุกฤดูกาล ดำเนินการกับทุกครอบครัว
3. ประชาสัมพันธ์ตักเตือนประชาชน โดยผู้นำชุมชนทุกวัน
4. อาสาสมัครสาธารณสุข สำนวจลูกน้ำยุงลายในภาชนะที่มีน้ำขังทุกแห่ง ในหลังคาเรือนรับผิดชอบทุกสัปดาห์ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตลอดไป
5. ควรสร้างจิตสำนึก การรณรงค์ให้เห็นถึงความสำคัญและอันตรายของโรคไข้เลือดออกเพื่อเพิ่มการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกที่ถูกต้อง
6. ผู้นำชุมชน อสม. แกนนำประจำครอบครัวและ รพ.สต.ส่งเสริมให้ประชาชน จัดทำมาตรการทางสังคม กำหนดกติกา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ ป้องกัน ที่ถูกต้องและเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกแจ้งสถานการณ์โรคผ่านการประชุม อสม ร่วมรณรงค์ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย เดือนละ 1 ครั้ง หากมีการระบาด สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1.ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ เชิงลึก เพื่อได้ทราบวิธีการในการให้ความรู้โรคไข้เลือดออกที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และบริบทของประชาชนในพื้นที่
- 2.ควรมีการศึกษาวิจัยในพื้นที่หมู่บ้านอื่นๆ ด้วยเพื่อได้เปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรที่ศึกษา